

U 12/2013 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (euron
vääräntäminen)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 5 päivänä helmikuuta 2013 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi euron ja muiden valuuttojen suojelusta vääräntämiseltä rikosoikeuden keinoin ja neuvoston puitepäätöksen 2000/383/YOS korvaamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 2013

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

Lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO
7.3.2013

EU/2013/0629

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI (EURON VÄÄRENTÄMINEN)**1 Yleistä**

Euroopan komissio on 5 päivänä helmikuuta 2013 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi euron ja muiden valuuttojen suojelusta väärentämiseltä rikosoikeuden keinoin ja neuvoston puitepäätöksen 2000/383/YOS korvaamisesta [KOM(2013) 42 lopullinen].

Direktiiviehdotus täydentää Genevessä 20 päivänä huhtikuuta 1929 tehtyä yleissopimusta väärän rahan valmistamisen vastustamisesta (SopS 47/1936).

Lisäksi direktiiviehdotuksella on tarkoitus korvata Euroopan unionin neuvoston 29 päivänä toukokuuta 2000 hyväksymä puitepäätös rahanväärennyksen estämiseksi annettavan suojan vahvistamisesta rikosoikeudellisten ja muiden seuraamusten avulla euron käyttöönoton yhteydessä (2000/383/YOS, EYVL L 140, 14.6.2000, jäljempänä puitepäätös). Puitepäätöstä on muutettu 6 päivänä joulukuuta 2001 annetulla puitepäätöksellä (2001/888/YOS, EYVL L 329, 14.12.2001).

2 Pääasiallinen sisältö

Direktiiviehdotuksen 2—4 artikla määrittelee, mitkä rahanväärennyksiä koskevat teot jäsenvaltioiden tulee säätää kansallisessa lainsäädännössään rangaistaviksi. Ehdotuksen 6 ja 7 artikla sisältävät oikeushenkilön rangaistusvastuuta ja oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia koskevat säännökset. Ehdotuksen 8 artikla sisältää rikosoikeuden soveltamisalaa koskevat säännökset. Mainitut 2—4 sekä 6—8 artiklan säännökset ovat pääpiirteissään yhdenmukaiset puitepäätöksen vastaavien säännösten kanssa.

Ehdotus sisältää myös puitepäätöstä täydentäviä uusia säännöksiä seuraamuksista (5 artikla), esitutkintamenetelmien käytöstä (9 artikla) sekä väärennösten tunnistamisesta rikosoikeusmenettelyn aikana (10 artikla).

Ehdotuksen 5 artikla sisältää seuraamuksia koskevat säännökset. Artikla sisältää yksityiskohtaiset säännökset siitä, millaisia seuraamuksia 3 artiklan 1 kohdan a—c alakohdassa tarkoitetuista väärän rahan valmistamisesta, muuntamisesta, liikkeelle laskemisesta, maahantuonnista, maastaviennistä, kuljettamisesta, vastaanottamisesta tai hankkimisesta tulisi säätää. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos tekoon liittyvän rahan arvo on alle 5 000 euroa, eikä siihen liity erityisen vakavia seikkoja, jäsenvaltiot voivat säätää seuraamukseksi muun kuin vankeusrangaistuksen. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos tekoon liittyvän rahan arvo on vähintään 5 000 euroa, mainituista teoista tulee säätää vankeusrangaistus, jonka enimmäispituus on vähintään kahdeksan vuotta. Lisäksi artiklan 4 kohdan mukaan, jos tekoon liittyvän rahan arvo on vähintään 10 000 euroa tai siihen liittyy erityisen vakavia seikkoja, mainituista teoista tulee säätää vähimmäisrangaistus, joka on vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus ja enimmäisrangaistuksesta, joka on vähintään kahdeksan vuoden vankeusrangaistus.

Ehdotuksen 8 artikla sisältää rikosoikeudellista toimivaltaa koskevat säännökset. Säännökset vastaavat pääasiallisesti puitepäätöksen 7 artiklan säännöksiä lainkäyttövallasta. Ehdotuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaan niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, on ulotettava toimivaltansa rikoksiin, jotka on tehty Euroopan unionin ulkopuolella ainakin jos ne liittyvät euroon, jos rikoksen tekijä on kyseisen jäsenvaltion alueella tai jos rikokseen liittyviä väärennettyjä rahoja on löydetty kyseisestä jäsenvaltiosta. Lisäksi 2 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot ulottavat toimivaltansa rikoksiin, vaikka rikokset eivät ole tekopaikan mukaan rangaistavia.

Ehdotus sisältää lisäksi 9 artiklan, joka koskee käytettäviä esitutkintamenetelmiä ja jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee toteuttaa

tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tehokkaat tutkintamenetelmät, kuten sellaiset, joita käytetään järjestäytyneitä tai muuta vakavaa rikollisuutta tutkittaessa, ovat käytettävissä tutkittaessa ehdotuksessa määritellyjä tekoja. Näillä menetelmillä tarkoitetaan muun muassa telekuuntelua, peitetointia ja valvottuja läpilaskuja. Sekä ihmis-kauppaa että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat direktiivit sisältävät vastaavan säännöksen. Säännös edellyttäne oikeusperustan laajentamista myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 82 artiklaan.

Ehdotukseen sisältyy myös 10 artikla, jonka tarkoituksena on, että oikeusviranomaisen tulee sallia epäilyn väärän rahan tutkiminen muiden väärennösten selvittämiseksi. Artiklan mukaan oikeusviranomaisen tulee lähettää tarvittavat näytteet kansalliseen tutkimuskeskukseen. Suomessa tarkoitettu tutkimuskeskus toimii keskusrikospoliisin yhteydessä.

3 Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

Rahanväärennyksestä ja siihen liittyvistä rikoksista säädetään rikoslain 37 luvun 1—7 §:ssä. Pykäliin sisältyy säännökset rahanväärennyksestä (1 §), törkeästä rahanväärennyksestä (2 §), lievistä rahanväärennyksestä (3 §), rahanväärennyksen valmistelusta (4 §), väärän rahan käytöstä (5 §), väärän rahan hallussapidosta (6 §) ja rahajäljitelmän levityksestä (7 §).

Lisäksi 37 luvun 12 §:n määritelmäsäännös sisältää muun muassa rahan määritelmän. Luvun 14 § sisältää oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan säännöksen, jota sovelletaan edellä mainittuihin 1—5 §:ssä tarkoitettuihin tekoihin.

Täytäntöönpanossa edellä mainittua puitepäätöstä lailla 369/2001 muutettiin rahanväärennyksen ja rahanväärennyksen valmistelun tunnusmerkistöä sekä lisättiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset rahanväärennysrikosten osalta.

Koska direktiiviehdotuksen tunnusmerkitöitä koskevat säännökset vastaavat pääasiallisesti puitepäätöksen vastaavia säännöksiä, direktiivi ei todennäköisimmin tulisi edellyt-

tämään merkittäviä muutoksia rikoslain rahanväärennysrikoksia koskeviin säännöksiin.

Seuraamukset

Rikoslaisissa säädetyt seuraamukset rahanväärennysrikoksista ovat rahanväärennyksestä (1 §) vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta, törkeästä rahanväärennyksestä (2 §) vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta, lievistä rahanväärennyksestä (3 §) ja rahanväärennyksen valmistelusta (4 §) sakkoo tai vankeutta enintään kaksi vuotta, väärän rahan käytöstä (5 §) ja rahajäljitelmän levityksestä (7 §) sakkoo tai vankeutta enintään yksi vuosi sekä väärän rahan hallussapidosta (6 §) sakkoo tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Törkeän rahanväärennyksen asteikon voidaan katsoa täyttävän ehdotuksessa tarkoitettua törkeän tekemuodon seuraamuksille asetettuja edellytykset. Rahanväärennyksen tunnusmerkistön osalta ehdotus saattaisi edellyttää enimmäisrangaistuksen korottamista neljästä vuodesta kahdeksaan vuoteen vankeutta. Ehdotuksen aiheuttamien muutosten arviointia vaikeuttavat sen 5 artiklassa asetettujen Suomen rikosoikeusjärjestelmälle vieraat joustamattomat euromääräiset rajat eri seuraamuksille.

Rikosoikeudellinen toimivalta

Rikoslain 1 luvun 7 §:ssä säädetään kansainvälisistä rikoksista, joilla tarkoitetaan Suomen ulkopuolella tehtyjä rikoksia, joista rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen. Rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rahan väärennysrikokset ovat kansainvälisiä rikoksia, joihin sovelletaan Suomen lakia. Puitepäätöksen täytäntöönpanon yhteydessä mainittua 1 kohtaa täydennettiin siten, että puitepäätöksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu euroa koskeva rahanväärennys on kansainvälinen rikos.

Esitutkimamenetelmät

Rahanväärennysrikoksissa voitaisiin 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaantulevan uuden pakkokeinolain mukaan käyttää muun muassa telekuuntelua ja peitetoimintaa törkeän rahanväärennyksen osalta (10 luvun 3 ja 27 §), televalvontaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja valvottua läpilaskua rahanväärennyksen ja törkeän rahanväärennyksen osalta (10 luvun 6, 16, 19 ja 41 §) sekä suunnitelmallista tarkkailua rahanväärennyksen, törkeän rahanväärennyksen, lievän rahanväärennyksen ja rahanväärennyksen valmistelun osalta (10 luvun 12 §).

Ehdotuksen 9 artiklan säännös esitutkimamenetelmien käytöstä on hyvin yleinen. Uusi pakkokeinolaki ei mahdollista kaikkien tutkintamenetelmien käyttöä kaikkien rahanväärennysrikosten osalta, mutta varsinkin törkeän rahanväärennyksen osalta pakkokeinolisissa säädettyt tutkintamenetelmät ovat hyvin laajasti käytössä. Artiklan sanamuoto näyttäisi edellyttävän, että esimerkiksi telekuuntelua ja peitetoimintaa tulisi voida käyttää myös lievien tekojen osalta, mutta ehdotuksen johdanto-osassa tarkennetaan, että huomioon voidaan ottaa muun muassa suhteellisuusperiaate sekä tutkittavien rikosten luonne ja vakavuus.

4 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 22 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat rikosoikeutta koskevat asiat 18 §:n 25 kohdassa säädettyin poikkeuksin. Viimeksi mainitun kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määrää, kun kysymys on maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta asiasta.

Rahanväärennyksiä koskeva rikoslainsäädäntö ei 18 §:n muiden kohtien perusteella kuulu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotus ei todennäköisimmin edellyttäisi merkittäviä muutoksia rikoslain rahanväärennysrikoksia koskeviin säännöksiin tun-

nusmerkistöjen osalta. Sen vaikutuksia Suomen poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinviranomaisten toimintaan voidaan näin ollen pitää vähäisinä.

Ehdotuksen mukainen rangaistusten korottaminen saattaisi pidentää tuomittavien vankeusrangaistusten pituuksia ja lisätä jossain määrin ehdottomien vankeusrangaistusten määrää. Tapauksia voidaan arvioida olevan vähän, sillä Suomessa esimerkiksi euroväärennöksiä on ollut suhteellisen vähän verrattuna koko euroalueella löydettyihin väärennyksiin.

6 Oikeusperusta

Direktiiviehdotus on annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 83 artiklan 1 kohdan nojalla. Sen mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajat ylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Nämä rikollisuuden alat ovat muun ohella maksuvälineiden väärentäminen sekä lisäksi terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laitton huumausainekauppa, laitton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus.

7 Toissijaisuusperiaate

Ehdotuksen tavoitteena on euron ja muun valuutan suojaaminen väärentämiseltä rikosoikeudellisin keinoin. Voidaan katsoa, että tavoite saavutetaan tehokkaammin unionin tasolla, varsinkin euron väärentämisen osalta. Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

8 Toisten jäsenvaltioiden kannat

Direktiiviehdotusta on käsitelty oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.—8.3.2013.

9 Instituutioiden ja muut kannat

Euroopan parlamentti ei ole vielä käsitellyt ehdotusta.

10 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Direktiiviehdotus on ollut oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

11 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti direktiiviehdotukseen, joka vahvistaa euron ja muun valuutan suojaamista rikosoikeuden keinoin.

Direktiiviehdotuksen uudistukset koskevat kuitenkin lähinnä seuraamuksia koskevaa sääntelyä, sillä rahanväärennysrikosten tunnusmerkistöjen osalta ehdotuksen sisältö vastaa pääasiallisesti vuonna 2000 hyväksytyyn puitepäätöksen sisältöä.

Direktiiviehdotus sisältää aiemmin hyväksytyä puitepäätöstä tarkemmat säännökset rikosoikeudellisista seuraamuksista ja se sisältää säännökset myös vankeusrangaistusten vähimmäistasoista.

Lähtökohtaisesti EU:ssa tulisi tehdä sellaista rikosoikeutta, joka voidaan luontevasti ottaa osaksi kunkin jäsenvaltion rikosoikeusjärjestelmää. On tärkeää, että otetaan riittävästi huomioon yksittäisen jäsenvaltion rangaistusasteikkokäytäntö eikä vaaranneta jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien johdonmukaisuutta. Rikosoikeudellisena keinona tehokainta olisi lisätä kiinnijäämisriskiä, jolla on suurempi rikoksia ehkäisevä vaikutus kuin rangaistusten korottamisella. Rahanväärennysrikosten osalta kiinnijäämisriskiä voidaan lisätä esimerkiksi seteleissä olevilla turvatekijöillä sekä tehokkailla teknisillä keinoilla tunnistaa väärää rahaa.

Rangaistusten vähimmäistasojen määrittely vaikuttaa enimmäisrangaistusten vähimmäistasoja voimakkaammin kansalliseen rikosoikeusjärjestelmään. Ehdotetussa muodossa seuraamusten vähimmäistasojen sääntely tar-

koittaa käytännössä rangaistusten hyvin pitkälle menevää harmonisointia. On myös huomioitava, että jo hyväksytyissä aineellisen rikosoikeuden direktiiveissä on säännelty ainoastaan enimmäisrangaistusten vähimmäistasoista eikä vähimmäisrangaistuksista (ihmiskauppaa ja lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat direktiivit). Ensimmäistä kertaa vähimmäisrangaistuksia koskevia säännöksiä on ehdotettu neuvoteltavana olevassa niin sanotussa unionipetosdirektiivissä. Ehdotuksia on pidetty tässä yhteydessä ongelmallisina.

Edellä mainitun perusteella valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti ehdotuksen 5 artiklassa oleviin rangaistusten vähimmäistasoja koskeviin ehdotuksiin. Myös muilta osin, kuten euromääräisten rajojen ja enimmäisrangaistusten osalta, ehdotuksen rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevia säännöksiä tulee vielä tarkastella.

Universaalitoimivaltaa koskevan 8 artiklan 2 kohdan säännöksen osalta valtioneuvosto haluaa vielä tutkia, millaista rangaistavien tekojen alaa säännös koskisi suhteessa väärän rahan valmistamisen vastustamista koskevan Geneven yleissopimuksen ja puitepäätöksen velvoitteisiin nähden.

Tutkintatoimien osalta valtioneuvosto voi lähtökohtaisesti suhtautua myönteisesti siihen, että direktiiviehdotukseen sisällytetään säännökset esitutkimamenetelmistä (9 artikla) siltä osin kuin ne koskevat törkeimpiä rikoksia. Esitutkimamenetelmien osalta tulee huomioida niiden merkitys myös jäsenvaltioiden tehokkaan tutkinnan ja selvittämisen osalta. Neuvotteluiden kuluessa tulisi kuitenkin pyrkiä varmistamaan, että suhteellisuusperiaate sekä tekojen luonne ja vakavuus huomioidaan säännöksessä komission ehdotusta paremmin.

Valtioneuvosto voi suhtautua lähtökohtaisesti myönteisesti siihen, että direktiivissä säännellään velvollisuudesta toimittaa väärennökset analysoitavaksi väärennösten paljastamista varten (10 artikla). On tärkeää, että velvoite pystytään täyttämään olemassa olevia rakenteita hyväksikäyttäen. Suomessa kansallinen tutkimuskeskus toimii keskusrikospoliisin yhteydessä.